

PRIRODNE RIJETKOSTI I LJEPOTE BOSNE I HERCEGOVINE POD ZAŠTITOM

U Bosni i Hercegovini imamo do sada stavljena pod zaštitu države 164 objekta (prašume, park-šume, pećine, vodopadi, izvori, klisure, geološki fenomeni, pojedinačna stabla, drvoredi te rjetka flora i fauna). Ovdje ćemo kronološkim redom iznijeti sve dosada stavljenе objekte pod zaštitu, sa opštim opisom istih.

1. *Bijela topola* (*Populus pyramidalis* L.) nalazi se kod Bačaršijske džamije u Sarajevu, opština i srez Sarajevo, vlasništvo Vakufa. Rješenje Zavoda br. 114/50.

Ova topola predstavlja veoma značajan egzemplar vrste, jer svojim uzrastom, starošću, habitusom predstavlja objekat na kome će se vršiti naučna dendrološka istraživanja. Starost se cjeni na oko 150 godina.

2. *Bijela topola* (*Populus alba* L.) kod džamije u Turbetu, opština Travnik, srez Zenica, vlasništvo Vakufa, Rješenje Zavoda br. 961/51.

Kao i gore opisana, tako i ova topola predstavlja, obzirom na svoj uzrast, starost i habitus veoma važan objekat zaštite prirode te je kao takva stavljena pod zaštitu. Starost ovog egzemplara iznosi oko 500 godina.

3. *Vjetrenica pećina* kod Zavale, opština Ravno, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 979/52., K. Č. 7/300, Z. K. ul. 55, K. O. Zavala.

Vjetrenica predstavlja najznačajniju i najinteresantniju pećinu u našoj Republici, te će nakon uređenja i otvaranja, vanrednom ljepotom privlačiti mnoštvo naših i inostranih turista. Ona je takođe veoma značajna za naučna istraživanja, (biološka, geografska, hidrološka, arheološka i druga.)

4. *Grm bijele lijeske* (*Corylus avellana* L.) na području Knežaka, opština Nevesinje, srez Mostar, privatno vlasništvo, na imanju Gaje i Jove Radana. Rješenje Zavoda br. 981/52.

Ova lijeska predstavlja specijalnu vrstu roda *Corylus*, raritet koji se osobito ističe svojom visinom i debljinom stabla te bjelom korom.

5. *Bijambarska pećina* u Krivojevićima kod Srednjeg, opština Srednje, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 676/54.

Mongobrojnim pećinskim ukrasima te samom okolinom, Bijambarska pećina predstavlja najinteresantniji objekat ove vrste za šire područje sreza Sarajeva. Obzirom na pećinsku faunu biće veoma značajna za dalja biološka istraživanja a isto tako i objekat veoma značajan za turizam.

6. *Vodopad Kravica* na rijeci Trebižatu, opština Ljubuški, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 677/54. K. Č. 513, 506/1, 506/2, 504, 502/2, 502/3, 507, 505/1, 505/2, K. O. Studenci.

Ovo je danas besumnje najznačajnije sedreno područje u Republici. Voda pada preko sedrenih barijera stvorenih djelovanjem sedrotvoraca. Citavo područje je veoma značajno za naučno istraživačke radove i za turizam.

7. *Prašuma Perućica* gospodarska jedinica Zelenogora—Maglić, opština Foča, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 678/54. K. Č. 8—1/2, Z. K. ul. 7, 6 K. O. Maglić.

Jedinstveni primjerak prašumskih ostataka kod nas i u Evropi. Pored ogromne drvene mase, karakteristična je po bogatstvu flore, rjetkim i endemičnim biljkama, prirodnim ljepotama te raznim kraškim fenomenima. U prašumi živi mnoštvo divljači; divokoze, medvjedi, srne, divlje svinje, divlja mačka, tetrijeb, razne vrste orlova i dr. Prašuma je stavljena pod zaštitu države, te obzirom na bogastvo flore, faune, šuma i dr. veoma je značajna za naučno istraživačke radove.

8. *Vodopad Jajce*, na rijeci Plivi, opština Jajce, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 679/54.

Stavljen je pod zaštitu države kao vanredna prirodna rijetkost. Visina vodopada iznosi oko 20 metara, a čitavo područje je veoma bogato i sedrom čijoj se zaštiti posvećuje posebna pažnja. Nažalost ovde je prestao rad sedrotvoraca, te se nastoji presađivanjem mahovina ponovo da oživi taj rad.

9. *Boračko jezero* na Borcima, opština Konjic, srez Mostar, državno vlasništvo. Dio K. Č. 3543 Z. K. ul. 456, K. O. Turija. Rješenje Zavoda br. 680/54.

Jezero i njegova šira okolina, sa velikim kompleksima šuma, te bogatstvom flore i faune, predstavlja veoma značajan objekat za naučno istraživačke radove. Bogato je ribama te specifičnim vrstama rakova a u šumama živi nešto divljači (vukovi, lisice). Jezero je veoma interesantno sa turističkog stanovišta, te mu se posvećuje velika pažnja kao turističko rekreativnom centru.

10. *Planina Jahorina* opština Pale i Sarajevo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 681/54.

Stavljena je pod zaštitu države kao park šuma koja obiluje prirodnim ljepotama i pejzažima, te bogatstvom rjetke flore i faune. Kao smučarski centar uživa svjetski glas te joj se posvećuje u tom smislu najveća pažnja.

11. *Trebević planina* opština Sarajevo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 682/54.

Veliki kompleksi crnogorične šume čine glavni zeleni pojas s one strane Miljacke, te služi kao glavno izletišta za odmor i rekreaciju građana. Bogatstvom flore, rjetkih i endemičnih biljaka, Trebević spada u objekte značajne za naučno istraživačke radove. Stavljen je pod zaštitu države kao park šuma koja će tokom vremena na osnovu urbanističkog plana uređenja prerasti u prvorazredni turističko-rekreativni centar.

12. *Hutovo blato* Višići, opština Čapljina, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda 683/54.

Stavljeno je pod zaštitu države kao najznačajnije pribježište (refugium) u Republici za veliki broj ptica. Mnoge ptice iz srednje i sjeverne Evrope, prilikom svoje seobe za južnu Evropu i Afriku, nalaze u Hutovom Blatu ugodno odmaralište, Prisustvom veoma rjetkih ptica *Casmerodius alba* — velika bjela čaplja, *Apus mellea*, *Egretta garzetta*, *Phalacrocorax pygmeus* i *carbo* i dr. bogatstvom flore i faune Hutovo Blato je veoma interesantno i važno za naučne radove. U novije vrijeme radi se na izdvajanju strogog ornit-

tofaunističkog rezervata, kako bi ptice imale što povoljnije uslove za život, gdje bi bio potpuno zabranjen i svaki lov.

13. *Izvor Bune u Blagaju* mjesto Blagaj, opština i srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 744/54.

Izvor Bune stavljen je pod zaštitu države kao veoma karakterističan fenomen na kršu. Rjetkom florom, bogatstvom prirodnih pejzaža, ribogojilištem, te spomenicima kulture u svojoj blizini (Stjepan grad, Musafirhana-Blagajska tekija, Velagića i Kolakovića kuće) čitavo ovo područje predstavlja jednu veoma skladnu cjelinu spomeničke vrijednosti.

14. *Prašumski rezervat Janj* opština i srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 745/54,

Kao poslednji ostatak prašumskog rezervata u čitavom ovom području stavljen je pod zaštitu države, te je u zaštićenom pojasu zabranjena svaka eksploatacija. Budući da rezervat nije još dovoljno ispitan, to će biti i u buduću veoma značajan objekat za naučna šumarska, biološka, fitocenološka i druga istraživanja.

15. *Carski hrast (Quercus robur L.)* u selu Rankovića, opština Novi Travnik, srez Zenica, državno vlasništvo. K. Č. 509/1 u Iskazu I, K. O. Rankovići. Rješenje Zavoda br. 746/54.

Svojim habitusom te starošću, predstavlja najznačajniju dendrološku rjetkost u Republici. Računa se da je star preko 1.000 godina a nekada je bio visok preko 20 metara. Djelovanjem vremenskih nepogoda (atmosferilije, vjetar) od nekadašnje četiri danas je ostala samo jedna grana. Budući da je u vrlo lošem stanju, Zavod je u 1959 godini počeo izvoditi konzervatorske radove, kako bi se vijek, ove zaista veoma značajne prirodne rjetkosti što više produžio.

16. *Velika tisa (Taxus baccata L.)* Vranska, opština Vitez, srez Zenica, privatno vlasništvo, na imanju Omanović Mehe. Rješenje Zavoda br. 747/54.

Ova tisa predstavlja veoma značajan primjerak roda *Taxus*. Interesantno je da iako dvodomna raste potpuno usamljena, bez sklopa, Starost se računa na oko 200 godina, te je sa naučnog stanovišta veoma značajan primjerak.

17. *Drvoređ lipa i topola* u Travniku, opština Travnik, srez Zenica, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 757/54. K. Č. 379/1 u Iskazu I K. O. Travnik.

Po visini i izgledu stabala, ovaj drvoređ spada među jedinstvene objekte te vrste u Republici. Stabla dosežu u visinu i do 30 m prsni promjer oko 2 m, te za vrijeme vegetacije stvaraju gusti sklop. U ovom drvoređu raste i posebna vrsta roda *Tilia*, koju je svojevremeno proučavao poznati botaničar Karlo Malý, te je ustanovljeno da se radi o vrsti roda *Tilia travnicensis*, raritet, čije je optimalno stanište vjerovatno u ovom području.

18. *Mala sastojina tisa (Taxus baccata L.)* Razdelje, opština Srednje, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 758/54.

Stavljena je pod zaštitu države kao prirodna rjetkost koja dolazi u zajednici sa smrčom, bukvom, klekom i jelom te predstavlja biljnu zajednicu veoma značajnu za naučna šumarska istraživanja.

19. *Izvor Perutac* Drežnica, opština i srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 2284/3, Z. K. ul. 183, K. O. Jablanica. Rješenje Zavoda br. 759/54.

Sa svojom okolinom, ogromnim masivima Čvrsnice planine, velikim količinama vode koja se i ljeti znatno smanjuje, te okolnim prirodnim pejzažima, izvor predstavlja vanrednu ljepotu i rijetkost. Drži se da voda ovog izvora potječe iz Blidinjskog jezera kod Prozora.

20. *Rječica Plačkovac* sa dva vodopada, Sažići-Radojići, opština Travnik srez Zenica, državno vlasništvo. K. Č. 595/1 u Z. K. ul. 46, K. O. Sažići.

Čitavo područje je bogato florom i faunom, sedrom te predstavlja objekat vrlo značajan za naučno istraživačke radove, a obzirom na prekrasne pejzaže značajan je i za turizam.

21. *Vodopad Šištica* Borci, opština Konjic, srez Mostar, državno vlasništvo K. Č. 3623, iskaz I, K. O. Turija. Rješenje Zavoda br. 1081/54.

Šištica ističe iz Boračkog jezera te na utoku u Neretvu stvara vodopad visok preko 30 m. Vodopad je stavljen pod zaštitu jer predstavlja dio čitavog kompleksa Boračkog jezera.

22. *Pećina Snjetica* Rjeka — Gaj, opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 118, Z. K. ul. 808/1, K. O. Kolečko. Rješenje Zavoda br. 1082/54.

Pećina obiluje sa nakitom, stalagmitima i stalaktitima, a u lijevom dijelu pećine ima i omanje jezero koje nikada ne presuši. Stavljena je pod zaštitu države kao prirodna rjetkost.

23. *Pećina Provalija* (Rjeka — Gaj) opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 118, Z. K. ul. 808/1, K. O. Kolečko. Rješenje Zavoda br. 1083/54.

Na ulasku u pećinu osjeti se veoma jak vjetar, koji se pojavljuje vjerovatno uslijed razlike u temperaturi vanjskog i unutrašnjeg područja, a vjerovatno da postoji i neki drugi otvor. Mnoštvom ukrasa ona predstavlja prirodnu rjetkost, a prisustvom vode (preko cijele godine) i drugih faktora, pećina predstavlja objekat veoma značajan za buduća speleološka i hidrološka istraživanja.

24. *Pećina Rušpija* Biograd, opština Nevesinje, srez Mostar, privatno vlasništvo, na imanju Dušana Spreme i Kovačević Ilije. K. Č. 517, Z. K. ul. 2048, K. O. Biograd. Rješenje Zavoda br. 1084/54.

Od ukrasa u pećini se nalazi nešto saliva i kapnika, ali je zato veoma značajna za buduća hidrološka istraživanja jer se drži da je vezana sa susjednim pećinama i ponorima.

25. *Pećina Vranjača* kod sela Biograda, opština Nevesinje, srez Mostar, privatno vlasništvo, na imanju Kovačević Vidaka. Rješenje Zavoda br. 1085/54.

Ulaz u pećinu je sa sjeverozapadne strane. U unutrašnjosti se nalazi voda kamenica a u izvjesno doba godine pećina sadrži mnogo više vode koja potječe od raznih ponora. Smatra se, da je to najinteresantnija pećina u ovom području.

26. *Pećina Novakuša* mjesto Bišina, opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1086/54. Dio čestice 2036, Z. K. ul. 708, K. O. Nevesinje.

Pećina se nalazi u vrlo interesantnoj klisuri oko 100 m udaljena od glavnog puta. U unutrašnjosti se nalazi mnoštvo ukrasa, saliva, kapnika i dr.

27. *Ponor Zalomka* selo Biograd, opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 517, Z. K. ul. 2002, K. O. Biograd. Rješenje Zavoda br. 1087/54.

Izvor rijeke Zalomke je na granici Nevesinja i Gacka, te prolazeći kroz Nevesinjsko polje ponire kod sela Biograda. U doba velikih padavina količina vode je mnogo veća, naraste preko 60 m te plavi okolne livade. Ponor Zalomka je bez sumnje veoma interesantan objekat za buduća hidrološka i druga istraživanja.

28. *Trensula (Prunus mahaleb L.)* selo Zalom, opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1088/54.

Stablo je visoko oko 8 m prsnog promjera 1,15 m. Djelovanjem atmosferilija stablo je veoma usukano i krgavo, zatim prilično oštećeno raznim: zarezivanjima. Međutim, uprkos tome, ono je još i danas zdravo i predstavlja veoma značajan objekat za naučna istraživanja.

29. *Prokoško jezero* Vranica pl. opština Fojnica, srez Sarajevo, državno vlasništvo. K. Č. 1318, Z. K. ul. 125, K. O. Prokos. Rješenje Zavoda br. 1091/54.

Na Vranici planini, na nadmorskoj visini 1640 m leži Prokoško jezero, dužine 330 m, širine 255 m i dubine 13,80 m. Velikim djelom je obraslo vodenim biljkama, a od životinjskog svijeta najvažniji je triton, koji je jedino kod nas u Prokoškom jezeru, više ga nema nigdje u svijetu. Kao objekat veoma značajan za naučna istraživanja jezero je stavljeno pod zaštitu države.

30. *Planinski Triton (Triton alpestris Reiseri)* u Prokoškom jezeru na Vranici planini, opština Fojnica, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1092/54.

Prokoško jezero je za sada jedino na svijetu poznato stanište planinskog tritona. To je endemična vrsta sa dosta velikom glavom po čemu se bitno razlikuje od ostalih vrsta. Dužina pojedinih primjeraka iznosi 9–11 cm. Kao prirodna rjetkost posebnog značaja, triton je stavljen pod zaštitu države.

31. *Pećina Dusina*, mjesto Dusina, opština Fojnica, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1093/54.

Pećina se nalazi; više mjesta Dusine, u bezšumnom predjelu. Oko same pećine nalazi se nešto šikare i grmolikih vrsta. U samoj pećini, u prvom njenom dijelu nalazi se mnoštvo nakita, stalagmita i stalaktita te je kao prirodna rjetkost stavljena pod zaštitu države.

32. *Vilinska pećina* mjesto Sebešić, opština Travnik, srez Zenica, državno vlasništvo. K. Č. 200/1, Z. K. ul. 25, K. O. Sebešić. Rješenje Zavoda br. 1094/54.

Pećina se nalazi u šumskom području Sebešić, sa nekoliko veoma lijepih dvorana, u kojim se nalazi i manje jezero od vode kapnice. Pojedini otvori na zidovima vjerovatno vode u još nepoznate prostorije. Inače je bogata ukrasima, stalagmitima, stalaktitima, salivima i dr. Kao prirodna rjetkost i objekat značajan za arheološka, speleološka, biološka i druga istraživanja pećina je stavljena po zaštitu države.

33. *Pećina Hrustovača* Vrpolje — Strane, opština S. Most, srez Prijedor, državno vlasništvo, Dio K. Č. 21/61. Z. K. ul. 287, K. O. Hrustovo. Rješenje Zavoda br. 1096/54.

Pećina je dosta velika, dužina glavnog kanala iznosi 650 m, a visina u pojedinim prostorijama varira od 3,5 do 14,5 m. Inače, veoma je bogata ukrasima koji imaju izgled pojedinih životinja. Na nekim mjestima stalagmiti i stalaktiti su potpuno srasli, te stvaraju stubove, slične čuvenom »Biseru« Skocijanskih Jama u Sloveniji.

34. *Izvor rijeke Dabar* mjesto Dabar, opština Sanski Most, srez Prijedor, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1097/54.

Izvor, kao i rijeka čitavom svojom dužinom predstavlja veoma značajnu prirodnu ljepotu i rjetkost. U rijeci ima dosta ribe šarana, lipljena i pastrmke, a kako ima dovoljno hrane, to će se izgraditi i manje mrjestilište. Izvor je stavljen pod zaštitu države kao prirodna rjetkost i objekat značajan za hidrološka istraživanja.

35. *Dabarska većina*, mjesto Dabar, opština Sanski Most, srez Prijedor, državno vlasništvo. K. Č. 1597, Z. K. ul. 489, K. O. Dabar, Rješenje Zavoda br. 1098/54.

U blizini izvora Dabar nalazi se Dabarska pećina sa ulazom visokim preko 20 m. Nakita u pećini ima veoma malo, ali odatle se nalazi više otvora koji vjerovatno vode u unutrašnjost pećine. Kao prirodna rjetkost stavljena je pod zaštitu države.

36. *Vodopad Bliha* Faitovci, opština Luči Palanka, srez Prijedor, državno vlasništvo, K. Č. 865, Z. K. ul. 453. K. O. Gornji Kamen Grad. Rješenje Zavoda br. 1099/54.

Vodopad predstavlja prirodnu interesantnost a visok je oko 4 m. Sama rječica Bliha uliva se u rijeku Sanu. Kao prirodna rjetkost i turistički objekat vodopad je stavljen pod zaštitu države.

37. *Vodopad Skakavac* opština i srez Sarajevo državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1100/54.

Izvor Skakavac nalazi se u šumi niže sela Papratine, čija voda na udaljenosti oko 500 m pada sa visine 97 m, prolazeći kroz šumu bukve, javora, ljeske i graba. Sve ovo čini čitavo područje vanredno lijepim, te je kao prirodna rjetkost i turistički objekat stavljen pod zaštitu države.

30. *Pančić omorika* (Picea omorika Pančić)

Kao endemna vrsta Balkana zadržala se samo na području Bosne i Srbije, oko srednjeg toka rijeke Drine. Nju je prvi otkrio Josip Pančić 1864 te za istu postoji vanredno interesovanje u naučnim krugovima čitavog svijeta, Ova rjetkost je na svim staništima u BiH stavljena pod zaštitu. Ta su staništa:

1. Gornja Brštenica, Rakovac—Kamenica, Cerova Ravan, Tovarnica—Dubovi, Štule Karaule, Božurevac, Stolac, Gostilja, opština Višegrad, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 145/55.

2. Golo Brdo, selo Vratar, opština Žepa, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 146/55.

3. Mehra na Semeč planini, Panjak na Javor planini, Novo Brdo na Tesla pl. opština Rogatica, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 146/55.

4. Pliština—Igrišnik, Strugovi—Luke, opština Srebrenica, srez Tuzla, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 147/55. K. Č. 119/1, Z. K. ul. 72 K. O. Luka K. Č. 1046/1 Z. K. ul. 233, K. O. Luke.

5. Tisovljak opština Vlasenica, srez Tuzla, državno vlasništvo. K. Č. 1380/1, Z. K. ul. 150, K. O. Vasilj. Rješenje Zavoda br. 148/55.

6. Viogor—Šahdani, opština Rudo, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 149/55.

Sokolina na Radomišlji planini, opština Foča, srez Goražde državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 150/55.

55. *Mededa ljeska Corylus collurna* opština Rogatica, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 151/55.

Stablo je visoko 20 m, prsni promjer 1,77 m, dok je raspon grana 12 i 16 m. Stablo je osamljeno, prilično oštećeno a starost mu se računa na oko 400 godina. Stavljena je pod zaštitu kao prirodna i dendrološka rjetkost.

56. *Klisura Ujča*, opština Kladanj, srez Tuzla, državno vlasništvo, Rješenje Zavoda br. 1077/55.

Udaljena je oko 2 km od Kladnja. U području klisure nalazi se nešto crnog bora, a i zeljasto bilje je obilno zastupljeno. Nalaze se još i neke neispitane pećine, kao i drugi fenomeni krša. Kao prirodna rjetkost i objekat značajan za biološka, geografska, speleološka i druga istraživanja klisure su stavljene pod zaštitu države.

57. *Klisura Čude*, opština Olovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1078/55.

Nalazi se pored željezničke pruge Olovo Han Pjesak, a glavni su joj dijelovi: Čude—Klam, Srihin, Veliki Srihin, i Srednja Stjena. Područje je obraslo crnim borom, zeljastim biljem i mahovinama, a nalaze se još i mnoge neispitane pećine.

58. *Tisa (Taxus baccata L.)*, selo Bukov Do, opština Olovo, srez Sarajevo, privatno vlasništvo na imanju Ahmeta Ejubovića. Rješenje Zavoda br. 1079/55.

Starost tise je oko 600 godina i predstavlja najznačajniju dendrološku rjetkost te vrste u republici. Prsni promjer iznosi 1,10 m a raspon grana 17 m. Stablo raste u voćnjaku te ga treba posebno čuvati od oštećenja.

59. *Klisure na Miljacki* od Pala do Kozije Čuprije, opština i srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1091/55.

Klisure predstavljaju neobično interesantne prirodne ljepote, a osim toga, biljni i životinjski svijet ovoga kraja nije još dovoljno ispitan. Područje je bogato pećinama i drugim geološkim fenomenima što je važno za geološko geografska istraživanja.

60. *Velika kruška (Pirus comunis L.)* na Širokači (Hambina Carina) opština i srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Čadana Pašića. Rješenje Zavoda br. 1092/55.

Visina stabla iznosi 16 m, prsni promjer 2,5 m a starost se računa oko 400 godina. Stablo predstavlja vrlo interesantan primjerak vrste, značajan za buduća floristička istraživanja.

61. *Velika koščela (Celtis australis L.)* selo Orašje, Popovo Polje, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1093/55.

Obzirom na svoj habitus i veličinu, stablo predstavlja veoma interesantan primjerak vrste. Visina iznosi 16 m, opseg stabla na dnu 7,20 m, prsni promjer 4,20 m. Starost iznosi 200 godina. Kao floristička rijetkost stavljeno je pod zaštitu države.

62. *Izvor rijeke Plive*, selo Ravni Do, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1094/55.

Čitavo područje oko izvora obraslo je mladom lišćarskom šumom, a sam izvor nalazi se u najjušćem sklopu. Prekrasnim prirodnim predjelima i pejzažima ovaj kraj predstavlja vanrednu prirodnu ljepotu za odmor, rekreaciju i turizam.

63. *Pećina u Brateljevićima* opština Kladanj, srez Tuzla, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1095/55.

Ulaz pećine je veoma impozantan, visok oko 10 m. Zasada je ispitana u dužini 250 m, ali sudeći po mnogim otvorima na zidovima pretpostavlja se da postoje još zasada nepoznati hodnici, što će svakako potvrditi buduća speleološka istraživanja. Pećina je stavljena pod zaštitu kao prirodna rijetkost i objekat važan za buduća naučna istraživanja.

64. *Veliki slap na Uni kod Martin Broda* Martin Brod, opština Kulen Vakuf, srez Bihać, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1096/55.

Slap je visok preko 20 m širine cca 30 m, te predstavlja vanrednu ljepotu i rijetkost. Čitavo područje oko slapa bogato je sedrom, gdje su sedrotvorci još uvijek veoma aktivni. Nedaleko Glavnog Velikog Slapa nalaze se još tri manja, te širina čitavog sedrenog područja iznosi cca 150 m. Pored sedre čitav kraj je bogat bujnom florom, te će se vršiti razna naučna istraživanja.

65. *Titova Pećina* selo Plahovići, opština Kladanj, srez Tuzla, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1097/55.

Pećina je udaljena oko jedan sat hoda od Kladnja, a prilazi joj se preko jedne velike uvale. U pećini nema nekih osobitih ukrasa, ali se pretpostavlja da u unutrašnjosti postoje druge, nepoznate prostorije. Stavljena je pod zaštitu kao objekat značajan za razna naučna istraživanja.

66. *Crni izvor na rijeci Uncu* kod Martin Broda, opština Kulen Vakuf, srez Bihać, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1098/55.

Više od polovine vode rijeke Unca potječe od Crnog Izvora koji predstavlja specifični fenomen krša. Značajan je za hidrološka istraživanja i predstavlja vanredan turistički objekat.

67. *Pećina kod Martin Broda*, opština Kulen Vakuf, srez Bihać, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1099/55.

Pružna se oko 300 metara kroz uske i teško prolazne kanale, te se pretpostavlja da je dužina još mnogo veća, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja, a budući da je bila naseljena to će i na polju arheologije postići besumnje vidni rezultati. Kao prirodna rijetkost stavljena je pod zaštitu države.

68. *Izvor Paljanske Miljacke*, opština Pale, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1100/55.

Široko područje oko izvora veoma je bogato sedrom a kako ima dovoljno vode to je omogućen i dalji aktivni rad sedrotvoraca. Inače izvor predstavlja posebnu interesantnost te je zajedno sa sedrom, kao prirodna rijetkost stavljen pod zaštitu države.

69. *Kameni svod na Miljacki* ispod sela Dovlića, opština Sarajevo, (Stari Grad), srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1101/55.

U dolini Miljacke od Pala do Sarajeva, Kameni svod predstavlja najznačajniji i najinteresantniji objekat, te je kao geološki fenomen stavljen pod zaštitu države.

70. *Izvor rijeke Žuče* šumsko područje Žuča Ribnica, opština Kakanj, srez Zenica, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08-908/1. Dio K. Č. 3724/1, Z. K. ul. 557, K. O. Brujić.

Izvor se nalazi u samom šumskom području te čitav sklop predstavlja vanrednu prirodnu ljepotu. Pretpostavlja se da voda potječe od sedam ponora iz mjesta Ponori, što će se ustanoviti budućim hidrološkim istraživanjima.

71. *Vodopad kod Bukve na rijeci Janju* opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1181/55.

Vodopad je udaljen 500 m od izvora rijeke Janja, te pada sa visine cca 12 m, stvarajući na taj način vrlo impresivan prizor. Klisure kroz koje protiče rijeka Janj, obrasle su bujnom florom što povećava slikovitost i ljepotu ovog područja.

72. *Dragnić Jezero* kod sela Dragnići, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1182/55.

Jezero je udaljeno 500 m od izvora Plive, dužine cca 65 m, širine 36 m, dubine preko 10. Kako se ne zna odakle ustvari voda potječe, to će se vršiti hidrološka istraživanja. Kao prirodna rijetkost jezero je stavljeno pod zaštitu.

73. *Klisure u Janju* niže Otoka s desne strane rijeke, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1183/55.

U čitavom području Janja klisure predstavljaju najimpresivniji objekat zaštite prirode. Obrasle su bujnom vegetacijom, bogate još dovoljno nepoznatim i neispitanim pećinama, zatim sedrom koja je inače u našoj zemlji rijetka.

74. *Vodopad pod Sokolinom* na rijeci Janju, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1184/56.

Vodopad je visok cca 12 m a izlazi iz jedne teško pristupačne klisure. U daljem toku voda prelazi preko manjih brzaka stvarajući na taj način veoma slikovite i impresivne prizore.

Kao prirodna rijetkost i objekat značajan za turizam vodopad je stavljen pod zaštitu.

75. *Tisa (Taxus baccata L.)* u selu Pepelari, zaseok Zabrđe kod džamije, opština i srez Zenica. Rješenje Zavoda br. 1185/55. Privatno vlasništvo, na imanju Himze Čolomana.

Tisa je visoka 16 m, promjer na dnu 1,28 m, prsni promjer 1,30 m. Starost se cijeni na oko 600 godina. Obzirom na svoj habitus, starost i visinu predstavlja posebnu dendrološku rijetkost u našoj Republici.

76. *Klisure na Vrbasu* između Jajca i Banja Luke, specijalno klisura Tjesne i klisure između Krupe na Vrbasu do Sv. Ive, opština Jajce i Banja Luka, srez Jajce i Banja Luka, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1186/55.

Navedene klisure predstavljaju sa naučnog stovišta veoma interesantno područje koje je obraslo rijetkom florom i bogato još raznim geološkim i geografskim fenomenima. Pored naučne važnosti, klisure predstavljaju svojim prirodnim ljepotama i pejzažima prvorazredni turistički objekat.

77. *Tisa (Taxus Baccata L.)* zaseok Šahinovići, selo Pepelari, opština i srez Zenica, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1195/55.

Visina stabla iznosi 16 m, prsni promjer 0,92 m. Starost je oko 600 godina. Inače je jako dobro očuvano. Kao prirodna i dendrološka rjetkost stavljena je pod zaštitu.

78. *Oličko Jezero* kod sela Olići, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1196/55.

Dužina jezera iznosi cca 130 m, širina 100 m a dubina preko 10 m. Dobrim djelom je obraslo šašom i drugim vodenim biljkama, U određeno doba godine na jezero dolaze divlje patke i guske.

Kao prirodna ljepota i turistički objekat jezero je stavljeno pod zaštitu.

79. *Dolomitno područje Vrtaljica* kod Konjica, opština Konjic, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 383/56. K. Č. 1406/22, Z. K. ul. 249, K. O. Polje.

Ovo područje je veoma značajno sa naučnog staništa jer na njemu raste posebna dolomitna flora, karakteristična samo za područje Konjica. Ovu rjetku floru svojevrstno je proučavao poznati botaničar Karlo Maly.

Vrtaljica je stavljena pod zaštitu kao veoma značajan objekat za floristička proučavanja.

80. *Rjetka vrsta paprati (Adiantum capillus veneris L.)* u Starom Šeheru kod Banja Luke, opština i srez Banja Luka, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 384/56.

Kao mediteranski relikv ova biljka se kod nas zadržala na području toplih izvora i predstavlja specijalni floristički raritet u našoj republici, gdje se usljed povoljnih uslova zadržala samo na navedenom staništu.

81. *Prašumsko područje »Lom« na Krekovači.* Planina Klekovača, opština Bosanski Petrovac, srez Bihać, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 385/56.

Nalazi se u šumskom gospodarskom području Klekovača sa površinom od 278 ha užeg područja i 20 m širokog plašta kao zaštitnog pojasa oko same prašume. Glavne su vrste drveća: jela, bukva i smrča koji čine potpuni sklop. Osim toga, u prašumi se nalaze i razni kraški fenomeni (vrtače, snježnjače, ponori) te je kao prirodna rjetkost i objekat veoma značajan za naučna šumarska, biološka, geografska i druga istraživanja, stavljena po zaštitu.

82. *Titova pećina u Drvaru*, opština Drvar, srez Bihać, državno vlasništvo. K. Č. 40/43, 40/44, Z. K. ul. 273, K. O. Drvar. Rješenje Zavoda br. 386/56.

Pećina leži na brdu Gradina, na desnoj strani rjeke Unca na nadmorskoj visini 497 m, sa otvorom visokim 7,65 m širokim 6,2 m. U pećini su već vršena hidrološka istraživanja. U njoj je boravio 1944 godine drug Tito, te je kao prirodna rjetkost i spomenik NOB-e stavljena pod zaštitu države.

83. *Stara tisa (Taxus baccata L.)* opština Travnik, srez Zenica, privatno vlasništvo, na imanju Husaina Biogradića iz Travnika. K. Č. 2/42. Z. K. ul. 242 K. O. Travnik. Rješenje Zavoda br. 387/56.

Tisa je dosta nepravilna, razgranata, visine oko 12 m, sa četiri glavne grane debljine 5–15 cm. Kao dendrološka rjetkost stavljena je pod zaštitu.

84. *Slapovi na rjeci Jaglenici* kod Novog Travnika, opština Novi Travnik, srez Zenica, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 388/56.

Rijeka Jaglenica izvire ispod sela Pećine, te čitavim svojim tokom stvara vodopade i kaskade. Naravno, čito su impresivni slapovi u donjim partijama koji su kao vanredna prirodna ljepota u skladu sa okolnim pejzažima, stavljeni pod zaštitu države.

85. *Izvor rjeke Janja*, opština Šipovo, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 389/56.

Rjeka Janj izvire ispod klisure Gradine. U nju se uliva rječica Vaganac, čime je količina vode samog izvora znatno povećana. U području izvora obilno su

zastupljene ribe pastrmke. Kao osobita prirodna interesantnost i ljepota, te turistički objekat izvor je stavljen pod zaštitu.

86. *Pećina u selu Pećine*, nalazi se više sela Pećine, opština Novi Travnik, srez Zenica, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 390/56.

Ulaz u pećinu predstavljen je isturenim nadsvodom visine 6 m, širine cca 18 m. S lijeve strane dolazi se u prvi dio u kome se nalazi manje jezero dubine oko 1 m. Pretpostavlja se da postoje u unutrašnjosti još neotkrivene i nepoznate prostorije, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja.

87. *Voluharica (Dolomus Marakovići Bolka)* rasprostranjena na Bjelašnici planini, opština i srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 391/56.

Predstavlja posebnu vrstu voluharice, vrlo rjetke, koja je kod nas zasada jedino poznata i rasprostranjena na Bjelašnici planini i to u dosta ograničenom broju. Kao posebna i značajna prirodna rjetkost, faunistički raritet, voluharica je stavljena pod zaštitu.

88. *Šatorsko jezero na Šator planini*, opština Glamoč, srez Livno, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 392/56. K. Č. 147, parcela 64/66/6, K. O. Preodac.

Opkoljeno je vrhovima Velikog i Malog Šatora i Babine Grede te se već iznad samog jezera uzdižu veoma impresivne klisure obrasle klekovinom bora, a na sjevernim padinama raste i naša rjetka biljka runolist.

Kao prirodna rjetkost jezero je stavljeno pod zaštitu.

89. *Međugorska pećina na Šator planini* opština Glamoč, srez Livno, državno vlasništvo. K. Č. 147, K. O. Preodec, K. parcela 64/66/6. Rješenje Zavoda br. 392/56.

Prvi dio pećine predstavlja široki nadsvod, zatim se ulazi u manje prostorije, gdje se vrši lomljenje i otkidanje kamena. Ukrasa u pećini nema, ali je ista značajna za buduća speleološka istraživanja.

90. *Ponor Beždan u Borovom polju* na Šator planini, opština Glamoč, srez Livno, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 394/56.

Predstavlja naročito interesantnost ovog kraja. Dubok je cca 30 m a na jugozapadu se produžava u veću vrtuću, u koju se, za vrijeme kiša sakupi velika količina vode. Vrtuća je obrasla mnoštvom zeljastog bilja.

91. *Štrbački buk na Uni kod Kestenovca*, opština Kulen Vakuf, srez Bihać, državno vlasništvo. K. Č. 83, Z. K. ul. Iskaz I, K. O. Doljani.

Slap se nalazi između željezničkih stanica Loskun i Kestenovac. Visok je oko 10 m, širok cca 30 m, te pruža veoma interesantan i slikovit prizor. U okolini Buka kao i u cijeloj dolini Une nalazi se velika količina sedre, što povećava značaj i važnost čitavog ovog područja kao prirodne ljepote i rjetkosti.

92. *Durićina pećina* kod sela Bijambare, opština Srednje, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 435/56.

Pristup pećini je za posjetioce zasada nepodesan a i sama pećina je slabo ispitana. Po vertikalnim otvorima na zidovima zaključuje se da u unutrašnjosti postoje i druge prostorije, koje su vjerovatno povezane sa susjednom Bijambarskom pećinom, te će biti veoma važno izvršiti speleološka istraživanja.

93. *Koščela (Celtis australis L.)* u Gabeli, opština Čapljina, srez Mostar, vlasništvo Crkvene opštine u Gabeli. Rješenje Zavoda br. 659/57.

Stablo je veoma granato, visoko 20 m, prsnog promjera 1,84 m a starost se cjenjuje na oko 300 godina. Inače je još od bombardovanja znatno oštećeno, te će se u toku ove godine poduzeti najefikasnije zaštitne mjere.

Svojim habitusom, visinom i starošću predstavlja izvanredan primjerak vrste, te je kao botanički raritet stavljena pod zaštitu.

94. *Bršljen (Hedera helix L.)* u Žitomisliću kod manastira, opština i srez Mostar, vlasništvo manastira. Rješenje Zavoda br. 660/57

Bršljen je zarastao u zidine manastira, debljina stabla mu iznosi 18 cm, a starost je oko 150 godina. Kao prirodna rjetkost i floristički raritet stavljen je pod zaštitu.

95. *Izvor Mliništak (Mlinište)* niže željezničke stanice Prenj, opština Jablanica, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 661/57.

Nalazi se na lijevoj obali Neretve a izvire ispod Glogova. Vode ima uvijek dovoljno, nikada ne presuše. Sa svojim brzacima, manjim vodopadima i kaskadama, pruža veoma impresivne slike, te je kao prirodna ljepota stavljen pod zaštitu.

96. *Klisure Prenja* od željezničke stanice Prenj do Drežnice, sa obje strane Neretve, državno vlasništvo. K. Č. 3069/1, Z. K. ul. 159, K. O. Lug. Rješenje Zavoda br. 662/57.

To su ogranci Prenja i Čvrsnice, te predstavljaju najznačajnije i najinteresantnije objekte te vrste u republici. Obiluju mnoštvom pećina, raznih drugih geološko geografskih fenomena, te rjetkom florom. Kao prirodna rjetkost i ljepota te objekat značajan za naučno istraživačke radove klisure su stavljene pod zaštitu. Radi se na proglašenju Prenja nacionalnim parkom.

97. *Pećina Glavičine* kod Dobrih Voda, u Boriji, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Manojla Đorema. Rješenje Zavoda br. 663/57.

Pećina je bogata raznim ukrasima, stalagmitima, stalagtitima, stubovima, salivima i dr. Zasada nije dovoljno ispitana, ali se pretpostavlja da je povezana sa drugim pećinama ovog kraja, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja.

98. *Pećina kod rijeke Vrhovine* ispod sela Hotovlje i Kutine, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 664/57.

U unutrašnjosti pećine nalazi se omanje jezero a inače je i prilično bogata pećinskim nakitom. Po zidovima se nalaze mnogobrojni manji i veći otvori, što ukazuje da bi se u unutrašnjosti mogle naći još neke neispitane prostorije, te je potrebno izvršiti speleološka istraživanja.

99. *Mahmutova jama* između sela Jelašce i Mokrih Brda, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 665/57.

Jama je duboka oko 70 m, ali budući da nije do danas dovoljno ispitana, drži se da joj je dubina mnogo veća i da stoji u vezi sa susjednim pećinama u Boriji. Za vrijeme rata u ovu jamu je okupator bacao simpatizere NOP-a, te je kao prirodna rjetkost i spomenik NOB-e stavljen pod zaštitu.

100. *Ponor Pejov Do* u selu Borija, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Radovana i Peše Nogo, Rješenje Zavoda br. 666/57.

Ulaz u ponor je sa jugoistočne strane, dubok je cca 50 m. Čitavo područje je krševitog sastava te se pretpostavlja da postoji veza između ovog ponora i drugih ponora i pećina, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja.

101. *Ponor za Pejovim Dolom* u selu Boriji, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 667/57.

Ponor je značajan kao prirodna rjetkost i spomenik NOB-e. U doba okupacije ustaše su u njega bacale simpatizere i pripadnike NOP-a. Dubok je preko 60 m, te se pretpostavila da je u vezi sa pećinama i ponorima kojim ovo područje inače obiluje.

Kao prirodna rjetkost i spomenik NOB-e ponor je stavljen pod zaštitu.

102. *Pećina Rakovac* u Boriji, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Manojla Đorema. Rješenje Zavoda br. 668/57.

Prvi dio pećine predstavlja veoma impozantni nadsvod odakle se dalje pružaju kanali u nutrašnjost. Sudeći po položaju i pukotinama na zidovima, drži se da je povezana: još nepoznatim kanalima sa susjednim pećinama Zobnjah i Glavičina,

103. *Jama Velika Tegara* u selu Borija, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 670/57.

Jama je duboka preko 100 m, a ulaz je sa južne strane, preko jedne vrtače koja je obrasla listopadnom šumom. Predstavlja najinteresantniji kraški fenomen u ovom kraju.

Kao prirodna rjetkost stavljen je pod zaštitu države.

104. *Klisure Sijeračke stijene* više rijeke Bistrice, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 671/57.

Klisure su veoma bogate bujnom florom, divljači, pećinama, geološko geografskim fenomenima i dr. Kako do danas nisu dovoljno ispitane, to će se u buduću vršiti biološka, geološka, geografska, speleološka istraživanja, te su kao takav objekat stavljen pod zaštitu države.

105. *Pećina Zobnjak* u Boriji, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Manojla Đorema. Rješenje Zavoda br. 669/57.

U pećinu se ulazi preko jedne vrtače obrasle listopadnom šumom. Nije dovoljno ispitana, ali prema položaju pretpostavlja se da stoji u vezi sa pećinama Sijeračke Stijene. Kako je čitavo, ovo područje jako bogato pećinama i drugim kraškim fenomenima, to će mu se trebati posvetiti posebna pažnja kako u pogledu zaštite tako i u naučno istraživačkim radovima.

106. *Samar na rijeci Bistrici* nasuprot sela Sijerča, opština Kalinovik, srez Sarajevo, državno vlasništvo, Rješenje Zavoda br. 672/57.

Samar predstavlja specifičan geološki fenomen, a kako je okolina veoma interesantna i obiluje prirodnim ljepotama, to je stavljen pod zaštitu kao prirodna rjetkost i objekat značajan za turizam.

107. *Velika mededa lijeska (Corylus colurna L.)* u selu Sočani opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Šabana Panjete. Rješenje Zavoda br. 673/57.

Visina stabla iznosi 23 m, prsni promjer 1,40 m, širina krošnje 12 m. Starost se cjeni na oko 400 godina. Ovo je najveće i najbolje sačuvano stablo te vrste u republici, te je kao botanički raritet i prirodna rjetkost stavljen pod zaštitu.

108. *Mededa lijeska (Corylus colurna L.)* u selu Sočani, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Mustafe Panjete. Rješenje Zavoda br. 674/57.

Visina stabla je 10 m, prsnog promjera 70/68 cm, a starost 200 godina. Obzirom na svoj habitus, visinu i starost predstavlja značajan botanički raritet i prirodnu rjetkost.

109. *Mededa lijeska (Corylus colurna L.)* u selu Sočani, opština Kalinovik, srez Sarajevo, privatno vlasništvo, na imanju Alije Gerina. Rješenje Zavoda br. 675/57.

Visina stabla iznosi oko 12 m, prsni promjer 60 cm, a starost se računa preko 200 godina. U zajednici sa ostale dvije lijeske predstavlja botanički raritet i prirodnu rjetkost.

110. *Veliko Jezero na Treskavici planini*, opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 676/57.

Dužina jezera iznosi 210 m, širina 180 m, dubina oko 6 m. To je najljepše jezero na navedenoj planini, samo još nije dovoljno ispitano, te će se ispitivanja nastaviti i u buduću a u vezi proglašenja Treskavice nacionalnim parkom.

111. *Crno jezero na Treskavici planini* opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 677/57.

Leži na visini 1680 m, dužine 180 m, širine 90 m, dubine 6 m. Obraslo je šašom, a na dnu jezera nalazi se mnoštvo mahovine (tipične za glečerska jezera) od čega potiče crna boja vode.

Kao prirodna rjetkost i objekat značajan za naučna istraživanja, jezero je stavljeno pod zaštitu.

112. *Platno jezero na Treskavici planini*, opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 692/57.

Jezero leži na visini 1650 m, dubine 1–1,5 m, dugačko 75 m, a širina mu iznosi 16 m. Vodu dobiva od sniježnika Nikolinog Ždrijela, dok mu je dno prekriveno sivom pjeskovitom tunjom, koja odgovara glečerskom mulju. Kako se nalazi na Treskavici budućem nacionalnom parku, to će mu se posvetiti posebna pažnja u naučnom pogledu.

113. *Bijelo jezero na Treskavici planini*, opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 693/57.

Nalazi se u suhoj dolini Nikolinog Ždrijela, na visini 1690 m, dužine 100 m, širine 60 m, i dubine do 2 m. Dno jezera je od bijelog finog pjeska, od kojeg i potječe bjelkasto zelena boja vode. Kao prirodna rjetkost stavljeno je pod zaštitu države.

114. *Trokunsko jezero na Treskavici planini*, opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 694/57.

Jezero nije osobito veliko a dosta je i zatrpano morenskim nanosima što je veoma značajno za naučna istraživanja, te je s tog razloga i kao prirodna rjetkost stavljeno pod zaštitu.

115. *Kazani na rijeci Željeznici—Turovi—Treskavica*, opština Trnovo, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 695/57.

Kazani predstavljaju značajan geološki fenomen, u kojem voda ključa kao u kazanu, što daje vanrednu sliku, prirodne ljepote i objekta interesantnog za turizam, te su kao takvi stavljeni pod zaštitu.

116. *Sedreno područje Pale sa slapom na Paljanskoj Miljacki*, opština Pale, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 696/57.

U ovom području sedra je još živa, usljed aktivnog djelovanja sedrotvoraca. Nekada se mnogo koristila u građevinske svrhe što je danas onemogućeno, jer je kod nas dosta rjetka. Na navedenom području došlo je do oburivanja zemljišta, te da bi se sprečila erozija, zabranjeno je svako i najmanje vađenje iste bez znanja i dozvole Zavoda.

117. *Jela sa bradavičastom korom* u Bistrici više Pala, opština Pale, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 697/57.

Stablo je visoko 22 m, prsnog promjera 50 cm, čija bradavičasta kora pokazuje osobine smrče. Ovu jelu proučavao je svojevrmeno poznati botaničar Karlo Maly. Kao botanički raritet stavljena je pod zaštitu.

118. *Izvor rijeke Klokota* kod Bihaća, opština i srez Bihać, državno vlasništvo. Dio K. Č. 478, 479, 480, Z. K. ul. Iskaz I, K. O. Klokot. Rješenje Zavoda br. 699/57.

Voda izvire ispod jedne stijene visoke preko 100 m, u veoma lijepom predjelu, sa slikovitim, prirodnim pejzažima, te je kao prirodna ljepota stavljen pod zaštitu.

119. *Pećina pod Vrtoč planinom*, opština Fojnica, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 700/57.

Ulaz u pećinu je s juga. Prva dvorana je duga 40 m, široka 15 m, sa nešto stalaktita i stalagmita, dok su ostale prostorije još neispitane.

Kao objekat značajan za buduća biološka i speleološka istraživanja pećina je stavljena pod zaštitu.

120. *Vitina pećina* kod sela Gornje Čičevo, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1049/57. K. Č. 1619, Z. K. ul. 718, K. O. Čičevo.

Pećina se nalazi ispod brda Rilje na visini 405 m. Područje oko pećine je krševito, obraslo oskudnom florom drače, crnog bora, crnog jasena, gloga, šipka, drenjine i drugih grmolikih vrsta. U dvoranama se nalaze stalagmiti, stalaktiti, raznobojni salivi i dr. Kao prirodna rjetkost stavljena je pod zaštitu države.

121. *Pećina u Bolama* više sela Bihova, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 569/1, Z. K. ul. 116, K. O. Bihovo. Rješenje Zavoda br. 1050/57.

Ulaz je obrastao u šikaru hrasta medunca, crnog jasena, crnog graba, smreke i raznih grmolikih vrsta. U pećini ima više prostorija sa teško prolaznim otvorima, dok se u pojedinim dvoranama nalaze raznobojni salivi i mnogi drugi ukrasi. U unutrašnjosti pećine nalazi se i jedno manje jezero, koje nikada ne presuši.

122. *Pećina na Ilijinom brdu* više sela Narančići, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 1013/1, Z. K. ul. 53, K. O. Grebeši. Rješenje Zavoda br. 1051/57.

Sastoji se iz jedne dvorane duge oko 30 m, široke 35 m, ali se pretpostavlja, prema vertikalnim otvorima na zidovima, da postoje još i druge dosada nepoznate i neotkrivene prostorije, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja.

123. *Izvor Tučevac* na putu Trebinje-Dubrovnik, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 354/1, Z. K. ul. 235, K. O. Mostači. Rješenje Zavoda br. 1052/57.

U zimsko i proljetno doba, kada su velike vode, iz ulaza u pećinu izbija ogromna količina vode, koje ima dosta i u ljetno doba. Do izvora se dolazi podzemnim hodnikom dugim 100 m, u kome nema nekih posebnih ukrasa. Kao kraški fenomen izvor je stavljen pod zaštitu.

124. *Grčki bunar* u Drijenu kod Jasenice, niže Rupnog Dola, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 2035, Z. K. ul. 580, K. O. Površ. Rješenje Zavoda br. 1053/57.

Dužina ovog bunara iznosi 8 m, širina 5 m. Nekada je bio dubok preko 30 m, ali je danas zatrpan kamenjem i nanosima. Po predanju, izgradili su ga Grci, otuda je i dobio naziv.

Kao kraški fenomen, bunar je stavljen pod zaštitu.

125. *Gigantski hrast (Quercus lanuginosa L.)* u Drijenu kod Jasenica, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 1199/188, Z. K. ul. br. 483, K. O. Površ. Rješenje Zavoda br. 1054/57.

Visina stabla je 20 m, prsni promjer 2,5 m a širina krošnje 32 m. Eliptičnog je oblika sa mnoštvo razgranatih grana, usamljeno, na krševitom terenu. Svojim uzrastom, starošću i habitusom, predstavlja značajan floristički raritet, te je kao takav stavljen pod zaštitu.

126. *Zeleni dub (Quercus macedonica L.)* u Đivarskom Poljicu kod sela Zgonjeva opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1055/57.

Visina stabla iznosi 20 m, širina krošnje 15–20 m, prsni promjer 2,20 m. Nalazi se u mladoj sastojini šume hrasta, cera, crnog jasena, crnog graba te raznih drugih grmolikih vrsta. Svojim uzrastom i habitusom odudara od čitave okoline te je kao botanički raritet i prirodna rjetkost stavljen pod zaštitu države.

127. *Aleja platana (Platanus orientalis L.)* u Trebinju, opština Trebinje, srez Mostar, državno vlasništvo. K. Č. 2562/1, 2562/2, Z. K. ul. 235, K. O. Mostači.

Svojom ljepotom, veličinom, habitusom platane predstavljaju i sa naučnog i turističkog stanovišta najinteresantniji objekat za čitavu okolinu, te su kao prirodna rjetkost i osobita ljepota stavljeni pod zaštitu.

128. *Pećina Govještica* kod Banja Stijene, opština Rogatica, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1057/57.

Nalazi se na lijevoj obali rijeke Prače, na visini 583 m. Iz nadsvoda koji se proteže u dužini 30 m, dolazi se u prostoriju dugu cca 40 m, na kraju koje se nalazi jezero dugo 10, široko 8 m. Prema dosadašnjim istraživanjima pretpostavlja se da je u vezi sa poznatom pećinom Banja Stijena.

129. *Pećina Banja Stijena* na lijevoj obali rijeke Prače, opština Rogatica, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1058/57.

Ulaz je sa jugoistočne strane, širok 1,20 m, visok 1,50 m. Sastoji se od većeg broja prostorija sa mnogobrojnim ukrasima, salivima, stubovima, stalagmitima, stalagtitima i dr. U unutrašnjosti se nalazi i oveće jezero. U ovoj pećini su vršena istraživanja od strane Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Kao prirodna rjetkost, objekat značajan za nauku i turizam, pećina je stavljena pod zaštitu.

130. *Klisure u kanjonu Prače* između Mesića i Renovice, opština Rogatica, srez Goražde. Rješenje Zavoda br. 1059/57.

U sklopu klisura nalaze se pećine Govještica i Banja Stijena, kao i mnoge druge prirodne rjetkosti i ljepote. Tu su zastupljene mnoge rjetke biljke, strme litice su obrasle šumom hrasta, bukve, graba, jasena, crnog bora i raznim grmolikim vrstama.

Kao vanredna prirodna ljepota i rjetkost, klisure su stavljene pod zaštitu.

131. *Biljka mesožderka (Drosera rotundifolia L.)* selo Kosijerovo, Nevesinjsko polje, opština Nevesinje, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1060/57.

Drosera predstavlja veoma značajnu biljnu vrstu koja naseljava tresetišta. Kod nas u Bosni i Hercegovini poznato je samo jedno njeno stanište i to na navedenom mjestu, na nadmorskoj visini 800 m, dok je na drugim mjestima, gdje su uslovi za njen razvoj mnogo povoljniji, uopšte nema.

Kao floristički raritet i prirodna rjetkost *Drosera* je stavljena pod zaštitu.

132. *Blatačko jezero* kod sela Blaca na Bjelašnici planini, opština Konjic, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 1061/57.

Leži na visini 1150 m, pravougaonog je oblika, dužine 500 m, širine 140 m, a najveća dubina je 2 m. Obraslo je barskim biljkama tako da je već prilično zatrpano. Riba u jezeru nema, ali će se vršiti istraživanja u vezi poribljavanja istog.

Kao objekat značajan za naučna istraživanja, stavljen je pod zaštitu.

133. *Izvor rijeke Stavnje* u Varešu, opština Vareš, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—275/1—58.

Čitavo područje oko izvora bilo je obraslo prekrasnom šumom te je zaista predstavljalo vanrednu prirodnu ljepotu. Međutim uslijed vađenja kamena ova znamenitost je dosta izgubila od svoje prvobitne ljepote. Da bi se izbjegla erozija i dalje narušavanje prirodnog ambijenta izvor je stavljen pod zaštitu.

134. *Pećina Ponikva* u Varešu, opština Vareš, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—276/1—58,

Kroz glavni pećinski kanal prolazi rječica Ponikva u dužini cca 900 m te nakon poniranja, ponovo izvire kao rjeka Stavnja. U sorednim prostorijama se nalaze ukrasi, stalagmiti, stalagtititi te raznobojni salivi.

Kao prirodna ljepota i objekat značajan za turizam pećina je stavljena pod zaštitu.

135. *Izvor Pridvorice* s rječkom, do utoka u Neretvu, kod sela Pridvorice, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—277/1—58.

Voda izvire u snažnim mlazevima iz jedne pećine, pada preko ogromnih kamenih gromada stvarajući na taj način manje vodopade i kaskade. Čitavim svojim tokom, oko 3 km, ova rijeka predstavlja vanrednu prirodnu ljepotu, te je kao takva stavljena pod zaštitu.

136. *Klisure na Neretvi*, Čeljina, Gradina, Mrka Stijena, Krstac, Hotovska Brda, Veletin, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—283/1—58.

Klisure su veoma bogate raznim geografskim i geološkim fenomenima, vodopadima, rjetkom florom i faunom. Cjelo ovo područje sa navedenim objektima predstavlja skladnu cjelinu, prirodne pejzaže, te je i kao objekat značajan za nauku i turizam stavljen pod zaštitu države.

137. *Djevići vir* niže Treskavca na Neretvi, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—282/1—58.

Dužina vira iznosi 150 m, širina 20—40 m a najveća dubina 10 m, te je sličan manjem jezeru. U okolini vira nalazi se mnoštvo objekata geografsko-geološkog karaktera, rjetke flore i faune. Predstavlja jedan od najinteresantnijih objekata na Neretvi, te je kao prirodna rjetkost i osobita ljepota stavljen pod zaštitu.

138. *Izvor Donji Krupac* niže Treskavice, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—281/1—58.

Izvire ispod jedne pećine i nakon toka od 150 m, uliva se u Neretvu. Čitavom svojom dužinom, Krupac stvara prekrasne vodopade, kaskade i brzake padajući preko ogromnih kamenih blokova prekrivenih mahovinom i drugim vodenim biljem. Bezbroj vodenih kapljica rasprskava se, pružajući na taj način vrlo impresivne prizore.

Kao vanredna prirodna ljepota i objekat osobito značajan za turizam izvor je stavljen pod zaštitu.

139. *Uloško (Bačko) jezero* kod sela Jezero, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—280/1—58.

Jezero se nalazi ispod Crvanj planine na nadmorskoj visini 1100 m dužine 380 metara, širine 200 metara dok najveća dubina iznosi 4 metra. Oblika je bubrezastog, opkoljeno sa livadama — tresavama — tako da je dosta nepristupačno. Vodu dobiva od većeg broja izvora koji se u njega ulivaju na jugozapadnoj i sjeverozapadnoj strani.

Kao prirodna rjetkost jezero je stavljeno pod zaštitu države.

140. *Izvor Gornji Krupac* i rijeka čitavim svojim tokom do utoka u Neretvu, opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—279/58.

Izvor Gornji Krupac izvire ispod krajnih obronaka Dumoš planine, ispod klisura i ogromnih kamenih blokova. Izvorska voda se, na dužini preko 300 metara, prelijeva preko tih kamenih blokova, stvarajući veoma impresivne kaskade i manje vodopade. Okolina je obrasla u šumu šikaru, što još više povećava interesantnog i ljepotu čitavog ovog kraja. Kao posebna ljepota i objekat značajan za turizam, izvor je zaštićen.

141. *Čeljina pećina više izvora Pridvorice* opština Ulog, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—278/1—58.

Nalazi se iznad jedne vrtače u koju se za vrijeme otapanja snijega sakupi velika količina vode gradeći na taj način jezero dužine cca 150 m, širine 120 m. Nakon izvjesnog vremena voda se povuče, djelom u ponore a dijelom plavi okolne livade i pašnjake. U

samoj pećini ima vrlo interesatnih ukrasa, stalagmita, stalaktita, saliva i dr, te je kao prirodna rjetkost stavljena pod zaštitu.

142. *Zabrđanska pećina* više sela Zabrđani na Neretvi, opština Konjic, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—284/1—58.

Pećina se sastoji iz dvije veće prostorije, dužine 18 i 25 m, širine 10 i 12 m, sa relativno malo ukrasa. Ima nešto saliva, zatim stalagmita i stalaktita. Pretpostavlja se da postoje još nepoznate i neotkrivene prostorije, što će svakako pokazati buduća speleološka istraživanja.

143. *Sedreno područje u potoku Sitnici* kod Mokrog, opština Pale, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—285/1—58.

Ovo područje je sa stanovništa zaštite prirode veoma značajno i važno, jer je djelovanje sedrotvoraca još uvijek aktivno, te se sedra neprekidno i dalje stvara. Kako je u našoj republici sedra inače veoma rjetka, to je ovo područje stavljeno pod zaštitu.

144. *Sedreno područje u Jasenovi* kod Mokrog, opština Pale, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—286/1—58.

I u ovom području djelovanje sedrotvoraca je još uvijek aktivno, što omogućuje neprekidno stvaranje ovog inače dragocjenog materijala. Kao građevinski materijal, sedra se ovde vadila u ogromnim količinama, te je već došla do pojave erozije i podlokavanja zemljišta. Da bi se izbjegle ove pojave, a svakako i kao dragocjena prirodna rjetkost, sedra kao i čitavo navedeno područje, stavljen je pod zaštitu države.

145. *Velika pećina u Fatničkom polju*, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—287/1—58.

Glavni kanal pećine dug je cca 2300 m, i završava u ponoru Zvonuši. Dno kanala prekriveno je sitnim pjeskom i glinom koji potječu od vodenih nanosa. U dvoranama se nalaze ukrasi, te je pećina kao prirodna rjetkost i objekat značajan za buduća speleološka istraživanja, stavljena pod zaštitu.

146. *Pećina Ljelješnica* u Dabarskom Polju, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—288/1—58.

Pećina je dosada ispitana u dužini 300 m. Kako se na zidovima nalaze mnogobrojni otvori i pukotine, to se pretpostavlja da postoje u unutrašnjosti i druge zasada nepoznate i neotkrivene prostorije, što će svakako dokazati i dalja speleološka istraživanja. U ispitanoj djelu pećine, nalaze se mnogi ukrasi stalagmiti, stalaktiti kao i raznobojni salivi, te je kao prirodna rjetkost stavljena pod zaštitu.

147. *Pećina Ponikva* u Dabarskom Polju, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—289/1—58.

U ovoj pećini su vršena speleološka istraživanja od strane Geografskog Instituta Filozofskog fakulteta, koja su pokazala da ona prestavlja veoma značajan objekat hidrografskog karaktera. Naučna istraživanja će se i dalje nastaviti u cilju ustanovljenja porijekla vode koja se u istoj nalazi, te je od strane Zavoda stavljena pod zaštitu kao objekat važan za buduća naučna istraživanja.

148. *Ponor Zvonuša* na granici Dabarskog i Fatničkog Polja, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—290/1—58.

Dubina ponora iznosi 230 m. Speleološkim istraživanjima, koja su vršena u ovom ponoru, ustanovljeno je da ima vezu sa Velikom pećinom, koja ustvari završava u ovom ponoru.

Kao prirodna rjetkost ponor je stavljen pod zaštitu.

149. *Ponor Obod* u Fatničkom Polju, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—291/1—58.

Ponor predstavlja veliku vrtaču, u koju se, nakon otapanja snijega nakupi voda te predstavlja jezero dugo cca 150 m, široko 100 m. Inače ponor nije u pot-

punosti ispitano, te je kao prirodna rjetkost i objekat značajan za buduća speleološka istraživanja stavljen pod zaštitu.

160. *Pećina Visibaba* u Dabarskom Polju, opština Bileća, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—292/1—58.

Ulaz u pećinu je sa sjeverne strane, odakle idu dva kraka. Glavni dio pećine je prestavljen desnim krakom dugim 150 m, širokim 20—50 m, a lijevi je mnogo kraći, iznosi svega 30 m. U navedenim prostorijama nalaze se različiti ukrasi, salivi, draperije i dr.

151. *Ždrimačko (Hadžića) Hadžino jezero* mjesto Ždrimci, opština Gornji Vakuf, srez Jajce, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—293/1—58.

Jezero se nalazi 6 kilometara jugoistočno od Gornjeg Vakufa, u udolini okruženoj planinskim vrhovima. Oblika je kružnoelipsoidnog, dugo 115 metara, široko 100 metara. Vodu dobiva od više izvora, naročito sa njegove istočne strane i od oborina. Obale jezera gusto su obrasle šašom i trskom koje prodiru u unutrašnjost i zatrpavaju ga. Od strane Ribarskog instituta vršena su istraživanja u vezi poribljavanja jezera, te će se ista i dalje nastaviti.

152. *Izvor rijeke Rame* selo Barbara, opština Prozor, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—294/1—58.

Izvor se nalazi između brda Gradine i Mratinovac, a vodu dobiva od većeg broja manjih izvora koji na taj način stvaraju jedno manje jezero. U području oko izvora i dalje, nalazi se mnogo geoloških fenomena, kazani, lijevci, prozori i dr. kroz koje prolazi voda, stvarajući na taj način veoma impresivne slike.

Izvor je kao prirodna ljepota i objekat osobito interesantan za turizam, stavljen pod zaštitu države.

153. *Vrelo Buk* selo Kopčić, opština Prozor, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—295/58.

Vrelo je udaljeno oko jedan kilometar od sela Kopčić, čija voda izbija ispod brda Grude. S desne strane vrela, krečnjački masivi su obrasli gustom šumom dok je lijeva strana potpuno gola. Čitavo ovo područje, sa vrelom i ostalim objektima, predstavlja osobitu ljepotu te je kao takvo stavljen pod zaštitu.

154. *Vrelo Krupić* kod Kovačeva Polja, opština Prozor, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—296/1—58.

Vrelo izvire ispod brda Stražnice u području Zlatnih Strna. Voda pada preko ogromnih kamenih gromada stvarajući na taj način manje vodopade i kaskade što još više uljepšava čitav kraj. Krečnjački masivi obrasli su gustom šumom graba, javora, lijeske, jasena, drijena i dr.

Vrelo Krupić sa ostalim ljepotama i znamenitostima, stavljen je pod zaštitu.

155. *Pećina Barzilovka* više sela Gubina, opština Livno, srez Livno, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—297/1—58.

Pećina se nalazi na Malom Troglavu, na visini 1300 metara. Po predanju, u njoj je boravio hajdučki vođa Barzilo, pa je po njemu i dobila ime. Do pećine vodi duboki klanac tzv. Barzilov klanac, a oko nje nalazi se mnoštvo kamenih blokova vodoravno postavljenih. Iz pećinskog nadsvoda, ulazi se u oveću prostoriju koja je ispunjena ledom. Ovaj led, stanovnicima Gubina služi u ljetne mjesece mjesto vode. Pretpostavlja se da postoje i druge prostorije, što će svakako dokazati buduća speleološka istraživanja.

156. *Runolist (Lentopodium alpinum L.)* na Malom Troglavu, opština Livno, srez Livno, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—298/1—58.

Na sjevernim padinama Malog Troglava, na visini 1500 metara, iz pukotina krečnjačkih masiva strše stručci runolista. To je biljka sivkasto-zelene boje, sa stabljikom dugačkom 20—30 cm. Privjetno lišće sakupljeno u glavice stvara cvat-inflorescen-

ciju. Stabljika i listovi prekriveni su sitnim dlačicama koje sprečavaju prekomjerno isparavanje, jer je runolist kserofitna biljka. Kod nas raste na pet planinskih vrhova: Šatoru, Dinari, Klekovači, Prenju i Čvršnjici.

Dosad je stavljen pod zaštitu runolist na Triglavu, uslijed velike ugroženosti i prekomjernog branja, a inače spada u rjetku floru naše države.

157. *Vrelo Krupić sa vodopadima kod sela Duga* opština Prozor, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—299/1—58.

Vrelo izvire ispod brda Krmska Glava na otvorenom polju, ispod jednog oraha. Okolina je obrasla šumom graba, hrasta, jasena, lijeske crnog trna i dr. Na udaljenosti cca jedan kilometar od izvora, stvaraju se dva vodopada, jedan visok 10—12 metara, u vidu tri žljeba koji su obrasli grmolikim vrstama, i drugi, visok cca 15 metara, čija voda pada preko ogromnih potpuno ogoljelih kamenih blokova.

Kao vanredna prirodna ljepota i objekat značajan za turizam, vrelo je stavljeno pod zaštitu.

158. *Borilovačko jezero* na Zelengori, opština Gacko, srez Mostar, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—300/1—58.

Jezero je bubrežastog oblika, leži na visini 1500 metara. Dužina iznosi 250 metara, širina 120 metara, dok mu je najveća dubina 3—4 metra.

Okruženo je sa planinskim masivima Ljeljenom, Orlovcem i Pod Stogom. U jezeru nema ribe, ali je od strane Ribarskog instituta vršeno istraživanje u vezi poribljavanja istog, te će se ona i dalje nastaviti.

159. *Zemljane piramide kod Miljevine*, opština Foča, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—428/1—59. K. Č. 814 — Velika Urva, K. Č. 815 Dubrave, posjedovni list O. N. I, šumska uprava Foča.

Piramide su nastale djelovanjem erozije i nanošenjem sitnog ilovastog materijala. Prestavljaju veoma interesantan geološki fenomen i prirodnu rjetkost, te su kao takve stavljene pod zaštitu.

160. *Tresetno područje Zvezda* na Zvezdi planini, kod Vareša, opština Vareš, srez Sarajevo, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—429/1—59.

Tresetno područje se nalazi u šumskim odjelima 36, 37, 38 na mjestima zvanim Šimin Potok, Krčevačka Bara, Karina Bara i Gavrinovo Brdo.

Tresetišta su sastavljena od mahova tresetara iz roda Sphagnum, a inače obiluju autohtonom florom. Kod nas su ovakva područja veoma rjetka i značajna za nauku, te su kao prirodna rjetkost i objekat važan za naučna istraživanja stavljeni pod zaštitu.

161. *Pećina Propastva* kod Višegrada, opština Višegrad, srez Goražde, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—430/1—59, K. Č. 186, Z. K. ul. 73. K. O. Šip.

Pećina se nalazi u teško prohodnom dijelu, ali uprkos toga unutrašnjost joj je dosta oštećena. U unutrašnjim prostorijama nalaze se mnogobrojni ukrasi stalagmiti, stalaktiti, salivi, draperije i dr.

Kao prirodna ljepota i objekat značajan za buduća speleološka istraživanja pećina je stavljena pod zaštitu.

162. *Pećina Lednica* kod Resanovaca, opština Briansko Grahovo, srez Livno, državno vlasništvo. Rješenje Zavoda br. 08—431/1—59. K. Č. 1/617/2, K. parcela 411, K. O. Peći.

Pećina se nalazi u predjelu koji je sa stanovišta zaštite prirode dosta slabo poznat, te će se pećini i široj okolini posvetiti znatno veća pažnja. Po ukrasima koji se nalaze u ovoj pećini, ona spada među naše najinteresantnije objekte pa je kao prirodna rjetkost i objekat veoma značajan za buduća naučna istraživanja stavljena pod zaštitu.

163. *Stara lipa (Tilia grandifolia L.)* u groblju u Očevlju, opština Vareš, srez Sarajevo, vlasništvo katoličke crkvene opštine. Rješenje Zavoda br. 08—432/1—58.

Visina stabla iznosi 30 metara, širina krošnje 12—15 metara, prsni promjer 1,03 metra. Starost lipe računava se na oko 300 godina. Svojom starošću, visinom i habitusom predstavlja veoma značajan primjerak vrste te je kao botanički raritet stavljena pod zaštitu države.

164. *Gigantska lipa (Tilia grandifolia L.)* u groblju u Donjoj Borovici, opština Vareš, srez Sarajevo, vlasništvo katoličke crkvene opštine. Rješenje Zavoda br. 08—433/1—59.

Visina stabla iznosi 32 metra, širina krošnje 14—16 metara, prsni promjer 1,08 centimetara, starost 350 godina.

Izgledom, starošću i visinom predstavlja florističku rjetkost pa je stavljena pod zaštitu.